

Ned. deelneming aan besprekingen
multilaterale nucleaire strijdmacht

MINISTERRAAD

4 OKT. 1963^{1/2} Besproken en
aan gehouden

11 OKT. 1963³ Besproken en

18 OKT. 1963⁵ aan gehouden

Besproken en globale geest.
aan groepen nummer 103.

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

's-GRAVENHAGE

GEHEIM

cc.: alle Ministers

AAN:

Zijne Excellentie
de Minister-President,

Voorzitter van de
Raad van Ministers

Directie/~~xxxx~~ Afdeling: ~~xxxx~~ Navo- en Weuzaken

Datum: 2 oktober 1963

Onderwerp: Nederlandse deelneming aan
besprekingen multilaterale
nucleaire strijdmacht.

Kenmerk: DNW-NA29394

Foto-no: 11736/63

TER BEHANDELING IN DE MINISTERRAAD VAN 4 OKTOBER 1963,
onder punt 2

Ik heb de eer U hiernevens een op mijn Ministerie opgestelde nota te doen toekomen over de Nederlandse deelneming aan de besprekingen inzake een multilaterale nucleaire strijdmacht.

Ik zal het op prijs stellen indien U de onderhavige nota in de eerstkomende vergadering van de Ministerraad aan de orde wilt stellen.

Spoedshalve zend ik afschrift dezes aan de leden van de Ministerraad rechtstreeks toe.

DE STAATSSECRETARIS VAN BUITENLANDSE ZAKEN,

w.g. L. de Block

Nota inzake Nederlandse deelneming aan besprekingen
betreffende een multilaterale nucleaire strijdmacht.

Op 1 augustus jl. werd in de Ministerraad overeengekomen dat voorhands geen gevolg zou worden gegeven aan de Amerikaanse uitnodiging tot deelname aan besprekingen van een werkgroep te Washington inzake de oprichting van een NAVO multilaterale nucleaire strijdmacht, bestaande uit oppervlakteschepen met gemengde bemanningen. Deze uitnodiging was aangenomen door de Bondsrepubliek, Italië, Griekenland en Turkije. Met Nederland besloten het VK en België zich voorlopig afzijdig te houden. Wel werd door deze laatste landen ingegaan op het Amerikaanse aanbod van liaison-arrangementen. Als gevolg hiervan is Hr. Ms. Ambassade te Washington sindsdien van het verloop der besprekingen op de hoogte gehouden.

De aan het bovengenoemde besluit ten grondslag liggende overwegingen mogen hier in het kort worden genoemd.

De multilaterale kernmacht dient in eerste plaats politieke doelstellingen. Vanuit strikt militair oogpunt bezien zou in de behoefte aan lange afstandsprojectielen even goed door reeds aanwezige Amerikaanse nucleaire strijdmachten kunnen worden voorzien.

De betekenis van de oprichting van een multilaterale strijdmacht is vooral gelegen in de overheveling van een stuk Amerikaanse nucleaire planning en verantwoordelijkheid naar een gemeenschappelijk NAVO-project. Op deze wijze hopen de Amerikanen de cohesie van de alliantie te dienen en verdere proliferatie van nationale nucleaire bewapening te voorkomen, waarbij het naze aan Duitsland wordt gedacht.

Deze laatste doelstelling is van Nederlandse zijde immer onderschreven. Het is de Minister van Buitenlandse Zaken evenwel voorgekomen dat een multilaterale nucleaire Atlantische strijdmacht alleen aan dit doel zou kunnen beantwoorden indien zij jaarlijk Atlantisch en geïntegreerd zou zijn. Dit betekent dat bestaande Europese nationale nucleaire inspanningen daarin zouden moeten opgaan. Indien men uitgaat van de behoefte om een ontwikkeling aan de gang te brengen, welke van zo algemene omvang zou zijn, dat Frankrijk, dat zich in ieder geval afzijdig zal houden, de nadelen van deze geïsoleerde positie zou gaan ondervinden en van de absolute noodzaak om Duitsland van een uiteindelijk streven naar nucleaire zelfstandigheid te weerhouden, dan is het duidelijk dat deelname van het Verenigd Koninkrijk een essentiële en prealabele factor vormt. Een in naam multilaterale nucleaire strijdmacht, waarin noch Frankrijk noch het VK participeren, dient van geen betekenis te worden geoordeeld voor wat de politieke behoeften betreft, welke moeten worden vervuld en zou zelfs de ongewenste indruk kunnen wekken dat het hier slechts een methode betrof om Duitse nucleaire bewapening te maskeren.

Zoals bekend heeft het VK echter tot dusver geweigerd aan de besprekingen te Washington deel te nemen. Onder deze omstandigheden moest het project vanuit Nederlands standpunt ook op zijn politieke aspecten als niet waardevol worden beoordeeld.

Voorts gold voor Nederland het financiële bezwaar dat de uitvoering der bestaande defensieplannen reeds verhoogde uitgaven vergt. Een daadwerkelijke bijdrage aan een eventuele multilaterale kernmacht kon zodoende niet in het vooruitzicht worden gesteld.

Als derde belangrijke argument gold de omstandigheid dat de militaire waarde, lant staan de noodzaak van een multilaterale nucleaire strijdmacht in de vorm van oppervlakteschepen met gemengde bemanningen door de Nederlandse marine als zeer dubieus wordt aangeslagen.

Samenvattend was er dan ook tot nog toe geen sprake van dat Nederland zou kunnen voldoen aan de door de Verenigde Staten voor deelname aan de onderhavige besprekingen aanvankelijk gestelde voorwaarde van "strong presumptive interest in eventual participation".

Tussentijds ontvangen verzoeken van enige in de werkgroep vertegenwoordigde regeringen, culminerend in een officiële demarche van de Duitse Ambassade op 26 augustus jl., waarbij aandrang werd uitgeoefend op de Nederlandse regering om alsnog aan de besprekingen deel te nemen, zijn steeds in bovenvermelde geest beantwoord.

Individueels heeft echter een nieuwe ontwikkeling plaatsgevonden, welke tot heroverweging van het tot nog toe ingenomen standpunt noopt.

De reeds in de werkgroep vertegenwoordigde regeringen besloten onlangs tot verlegging van het Schwerpunkt der besprekingen naar Parijs teneinde het verband met de NAVO meer te accentueren. Op 7 oktober zal aldaar een begin worden gemaakt met de behandeling van de politieke, juridische en organisatorische vraagstukken. (De militair-technische problemen worden voortgaande te Washington besproken).

Op 26 september jl. werd bekend dat België, dat reeds eerder belangstelling had getoond voor een dergelijke verlegging van het gesprek naar Parijs, doch dat overigens tot nog toe steeds te kennen had gegeven de boven uiteengezette Nederlandse opvattingen geheel te delen, voor de Amerikaanse/Duitse aandrang was gezwicht en deelname aan de besprekingen had toegezegd, onder uitdrukkelijk voorbehoud dat een en ander niet zal kunnen leiden tot verhoging van de totale Belgische defensie-inspanning.

Vrijwel tegelijkertijd bleek ook de Britse regering zich opnieuw over de kwestie te beraden. Tegenover de aldaar - o.a. bij het Departement van Defensie - bestaande sterke weerstanden heeft het Foreign Office gesteld dat, gezien de krachtige wijze waarop met name de VS en Duitsland het project bevorderen, thans daad-

werkelijk rekening moet worden gehouden met totstandkoming van de multilaterale kernmacht en dat het Verenigd Koninkrijk zich alsdan niet kan permitteren wederom - zoals ten tijde van de totstandkoming van de EEG - afzijdig te blijven van een zowel uit Atlantisch als uit Europees gezichtspunt belangrijke ontwikkeling. Het Britse kabinetsberaad heeft inmiddels tot de conclusie geleid dat het Verenigd Koninkrijk aan de onderhavige besprekingen zal deelnemen onder voorwaarde dat zulks geen verplichting met zich brengt tot deelname aan het project zelve en dat ook alternatieve oplossingen in beschouwing zullen kunnen worden genomen. Op 1 dezer is dit officieel aan de Nederlandse regering medegedeeld.

Op dit moment is nog niet bekend in hoeverre de hiergenoemde voorwaarden voor de overige deelnemers, met name de VS, aanvaardbaar zijn. Ondergetekende meent echter te kunnen voorzien dat zulks het geval zal zijn. Hij meent te moeten vaststellen dat de kwestie alsdan voor Nederland in een nieuw licht zal komen te staan.

Zoals boven reeds gesteld vormt Engelse deelname aan de uitwerking van het denkbeeld van een multilaterale kernmacht naar deserzijdse opvatting een essentiële en prealabele voorwaarde. Nu aan deze voorwaarde lijkt te worden voldaan vertoont het project, hoe dubieus de militaire waarde ook moge blijven, een aantal positieve aspecten, waarvan de volgende summier mogen worden vermeld:

- sterkere binding van de Verenigde Staten aan Europa;
- versterking van de banden tussen het VK en het vasteland;
- isolering, ook op dit punt, van Frankrijk, waarvan de nucleaire zelfstandigheidspolitiek op zijn minst voor Europa onvoldoende bescherming biedt en daardoor geen andere betekenis heeft dan het openen van de weg naar krachtversnippering met alle kwade gevolgen van dien;
- het voorkomen van Duitse gevoeligheden, die met het oog op de politieke, militaire en geografische positie van dit land niet denkbeeldig zijn en die - ook indien zij niet tot nationale Duitse atoombewapening zouden leiden - toch ongewenste spanningen binnen de Alliantie zouden kunnen doen ontstaan;
- in het algemeen een nieuwe impuls tot politiek-militaire integratie binnen de NAVO, die in dit opzicht thans in toenemende mate nadeel dreigt te ondervinden van het destructieve Franse beleid terzake;
- vergrote mogelijkheden voor Europese landen om op nucleair terrein in technologisch en industrieel opzicht met de VS in de pas te komen.

De hier vermelde aspecten maken duidelijk dat het hier een ontwikkeling betreft, welke zowel vanuit Europees als vanuit Atlantisch gezichtspunt van groot belang kan zijn. Het komt ondergetekende voor dat Nederland zich

niet afzijdig van deze ontwikkeling kan houden. Hieraan kan nog worden toegevoegd dat indien via de multilaterale kernmacht een aantal Europese NAVO-landen nauwer bij de militaire nucleaire beleidsvorming en speciaal bij de nucleaire zeggenschap zouden worden betrokken, Nederland zich naar het oordeel van ondergetekende niet zou kunnen veroorloven daar geheel buiten te staan.

Op grond van het voorgaande en met name van de zich aftekenende wijziging in de Britse houding terzake, heeft de minister van Buitenlandse Zaken, toen hij tijdens de vorige week met zijn Amerikaanse ambtgenoot te New York gevoerde besprekingen door laatstgenoemde opnieuw omtrent deelname aan het overleg inzake de multilaterale kernmacht werd benaderd, heroverweging van het Nederlandse standpunt toegezegd.

Met het oog op de nieuwe phase die de besprekingen zoals bovenvermeld, op 7 oktober a.s. te Parijs ingaan, lijkt het gewenst terzake op korte termijn tot een beslissing te komen.

Ondergetekende moge derhalve voorstellen dat de Ministerraad er mede instemt dat afhankelijk van de gunstige uitkomst van het overleg tussen de VS en het VK over de door het laatste land gestelde voorwaarden voor deelname aan het overleg, Nederland eveneens overgaat tot participatie aan de werkgroepen. In navolging van het Britse en Belgische voorbeeld zou de Nederlandse deelname uitdrukkelijk moeten worden verbonden aan een voorbehoud ten aanzien van een uiteindelijke bijdrage aan de multilaterale kernmacht zelve. Hoewel de tweede Britse voorwaarde, nl. dat ook "possible variations" op het denkbeeld van oppervlakteschepen met gemengde bemanningen moeten kunnen worden onderzocht (men kan hier denken aan Polaris-onderzeeboten of aan vliegtuigen) van Nederlandse zijde kan worden onderschreven, komt het in tactisch opzicht beter voor deze voorwaarde niet formeel te stellen, aangezien dit als een Nederlandse voorkeur voor alternatieve oplossingen zou kunnen worden uitgelegd. Het lijkt beter de Nederlandse positie geheel open te houden. De instructie aan de Nederlandse vertegenwoordigers in de werkgroepen zou kunnen bestaan uit de formale, welke de Minister van Buitenlandse Zaken reeds in de Tweede Kamer heeft gebruikt, nl. "de politieke opportuniteit en de praktische mogelijkheden tot verwezenlijking van een multilaterale strijdmacht te onderzoeken".

2-10-1963.